

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗМІСТУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ**LEGISLATIVE FRAMEWORK OF THE STATE'S ENVIRONMENTAL POLICY****Груба С.В., аспірант кафедри екологічного права***Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*

Стаття розглядає законодавче забезпечення екологічної політики України, яке є важливою складовою державної діяльності в галузі охорони навколишнього середовища. Особливу увагу приділено ролі Конституції України, законів та стратегічних документів у формуванні правової основи екополітики, що сприяє сталому розвитку та охороні природи на всіх рівнях управління. Поряд з міжнародними зобов'язаннями України в рамках глобальних ініціатив, зазначено значення національних програм і стратегій для екологічної безпеки. Аналізуються основні документи, які закріплюють стратегію в галузі екології: закон України «Про основні засади державної екологічної політики України на період до 2030 року», укази Президента України, концепції та стратегії, що визначають напрями державної політики у сфері охорони довкілля, адаптації до змін клімату, управління водними ресурсами та відходами. Розглянуто основні екологічні наслідки воєнних дій, зокрема руйнування природних екосистем, забруднення ґрунтів, води та повітря токсичними речовинами, знищення заподібних територій та критичної інфраструктури. Наголошується на епідеміологічних ризиках, пов'язаних із обмеженим доступом до чистої води та погіршенням санітарних умов. У статті також визначено основні проблеми та виклики, що перешкоджають ефективному впровадженню екологічної політики. Зокрема, серед них виокремлено слабку нормативно-правову базу, недостатнє фінансування природоохоронних заходів, недосконалість екологічного контролю, а також низький рівень екологічної свідомості суспільства. Акцентовано увагу на необхідності удосконалення законодавства з метою посилення відповідальності за екологічні правопорушення та стимулювання впровадження екологічно чистих технологій. Запропоновано шляхи покращення екологічного законодавства та державної політики у сфері охорони довкілля. Серед ключових напрямів – підвищення рівня екологічної освіти, розвиток системи екологічного моніторингу, запровадження економічних механізмів стимулювання екологічної відповідальності підприємств, а також активізація міжнародної співпраці у сфері захисту довкілля. Зроблено висновок, що війна завдала Україні значної екологічної шкоди, однак водночас створила можливості для переосмислення підходів до сталого розвитку та формування ефективної державної екологічної політики, орієнтованої на відновлення екосистем та екологічну безпеку майбутніх поколінь.

Ключові слова: екологічна політика, законодавство, охорона довкілля, сталий розвиток, екологічна безпека, стратегічні документи, державне управління, європейські стандарти, екологічна реформа.

The article examines the legislative framework of Ukraine's environmental policy, which is a crucial component of state activities in the field of environmental protection. Particular attention is given to the role of the Constitution of Ukraine, laws, and strategic documents in shaping the legal foundation of environmental policy, contributing to sustainable development and nature conservation at all levels of governance. Alongside Ukraine's international commitments within global initiatives, the significance of national programs and strategies for environmental security is highlighted. The article analyzes key documents that establish the strategy in the field of ecology, including the Law of Ukraine "On the Basic Principles of the State Environmental Policy of Ukraine for the Period until 2030," presidential decrees, concepts, and strategies that define the directions of state policy in environmental protection, climate change adaptation, water resource management, and waste management. The article also explores the main environmental consequences of military actions, including the destruction of natural ecosystems, contamination of soil, water, and air with toxic substances, and the devastation of protected areas and critical infrastructure. Emphasis is placed on epidemiological risks associated with limited access to clean water and deteriorating sanitary conditions. Additionally, the article identifies the main problems and challenges that hinder the effective implementation of environmental policy. These include a weak regulatory framework, insufficient funding for environmental protection measures, inadequate environmental control, and a low level of environmental awareness in society. The necessity of improving legislation to strengthen responsibility for environmental violations and encourage the adoption of environmentally friendly technologies is emphasized. The article proposes ways to improve environmental legislation and state policy in the field of environmental protection. Key directions include enhancing environmental education, developing an environmental monitoring system, introducing economic mechanisms to encourage corporate environmental responsibility, and increasing international cooperation in environmental protection. The conclusion is drawn that the war has caused significant environmental damage to Ukraine, but at the same time, it has created opportunities for rethinking approaches to sustainable development and forming an effective state environmental policy focused on ecosystem restoration and environmental security for future generations.

Key words: environmental policy, legislation, environmental protection, sustainable development, environmental security, strategic documents, public governance, European standards, environmental reform.

Екологічна політика держави є невід'ємною складовою її стратегічного розвитку, спрямованою на збереження довкілля, раціональне використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. В умовах глобальних екологічних викликів та внутрішніх загроз, зокрема пов'язаних із військовими діями, ефективне законодавче забезпечення цієї сфери набуває особливої актуальності. Актуальність теми полягає в тому, що стан навколишнього середовища в Україні сьогодні є одним із ключових чинників, який впливає на здоров'я людей, економіку та національну безпеку. Екологічна політика держави повинна не лише вирішувати існуючі проблеми, але й забезпечувати запобігання екологічним кризам у майбутньому. В умовах війни зростає масштаб екологічної шкоди, яку потрібно враховувати при розробці та впровадженні стратегій відновлення. Недосконалість сучасного законодавчого регулювання, слабка інтеграція екологічних інновацій та недостатнє стимулювання «зеленого» підприємництва вимагають суттєвих змін, спрямованих на розвиток ста-

лої «зеленої» економіки. Ці завдання є не лише викликами для України, але й можливістю продемонструвати прогресивний підхід до вирішення екологічних проблем на основі найкращих міжнародних практик.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить, що проблематика законодавчого забезпечення змісту екологічної політики держави є об'єктом пильної уваги як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Вагомий внесок у розвиток цієї теми зробили такі вчені, як: А. Марканді, Стюарт К., Пауль Х., Бережна Ю., а також українські дослідниці Шарапова С.В. та Федоровська О.Б. Краснова М. Дослідження цих вчених охоплюють аспекти правового регулювання екологічної політики, зокрема впровадження принципів сталого розвитку, адаптацію екологічного законодавства до міжнародних стандартів, забезпечення ефективності механізмів екологічного контролю та стимулювання «зелених» ініціатив у господарській діяльності. Узагальнення напрацювань цих авторів створює основу для подальших розробок у сфері формування ефективної

екологічної політики держави та удосконалення законодавчої бази у цій галузі.

Метою даного дослідження є аналіз законодавчого забезпечення змісту екологічної політики держави, визначення ключових аспектів правового регулювання у цій сфері, а також розробка пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства для забезпечення сталого розвитку та ефективного використання природних ресурсів.

Екологічна політика – це сукупність заходів, принципів та пріоритетів, спрямованих на збереження навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів і попередження екологічних катастроф. Вона формується на основі національних інтересів та міжнародних зобов'язань держави у галузі охорони природи [1, с. 132]. Основними завданнями екологічної політики є сталий розвиток, екологічна безпека та інтеграція екологічних вимог у всі сфери суспільного життя. Значення екологічної політики підкреслюється зростанням ролі екологічного чинника в економічних, соціальних і міжнародних відносинах [2, с. 53]. Згідно зі статтею 16 Конституції України [3], держава несе відповідальність за забезпечення екологічної безпеки та підтримання екологічної рівноваги на території України. Основними завданнями держави у цій сфері є створення умов для сталого розвитку, захист права кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля, збереження природних багатств країни та їх раціональне використання. Конституція закріплює обов'язок держави зберігати природні ресурси для майбутніх поколінь, а також гарантує право громадян на екологічну інформацію та участь у прийнятті рішень, що стосуються стану довкілля [4, с. 14].

Структура екополітики охоплює чотири основні рівні: міжнародний, регіональний, національний та локальний.

1. Міжнародна (глобальна) екополітика спрямована на розробку та втілення міжнародних правових, політичних і економічних ініціатив з урахуванням екологічних обмежень на соціально-економічний розвиток і управління світовими запасами природних ресурсів. Метою є збереження глобального ресурсу планети, для чого встановлюються різноманітні зони, квоти та ліміти на використання ресурсів, узгоджуються плати за забруднення довкілля і вводяться обмеження на викиди шкідливих речовин.

2. Регіональна екополітика охоплює країни, які мають спільне природно-географічне середовище, наприклад, країни, що мають спільні кордони, річки чи моря. Тут зосереджено на вирішенні питань транскордонного перенесення забруднювачів, встановленні квот на видобуток ресурсів і колективному управлінні природними благами.

3. Національна (державна) екополітика включає дії державних органів, спрямовані на гарантування права кожної людини на безпечне для життя й здоров'я довкілля, а також на забезпечення відшкодування шкоди, що виникла внаслідок порушень цього права. Це також стосується створення й виконання природоохоронних законів і міжнародних договорів, що мають велике значення для державної екологічної безпеки.

4. Локальна екополітика зосереджується на регулюванні екологічних процесів на більш дрібному рівні, наприклад, на території окремих адміністративно-територіальних одиниць або природних об'єктів. Вона пов'язана з локальними ініціативами щодо охорони довкілля в межах окремих міст чи районів [5, с. 6].

Основні стратегічні цілі екополітики України включають:

1) формування екологічної свідомості та цінностей у суспільстві;

2) забезпечення сталого розвитку й раціонального використання природних ресурсів;

3) інтеграцію екологічних стандартів і вимог у всі сфери діяльності;

4) зниження екологічних ризиків для природи та здоров'я громадян;

5) удосконалення державної системи охорони довкілля.

На основі визначених цілей на глобальному та національному рівнях розробляються конкретні напрями для досягнення цих цілей на місцевому й регіональному рівнях. Це дозволяє краще адаптувати стратегії до специфічних умов кожної конкретної території. Для досягнення цілей екополітики застосовуються різноманітні інструменти, такі як екологічна оцінка впливу на довкілля та екологічні рейтинги забруднених територій. Основні принципи, на яких ґрунтується сучасна екополітика, включають інтеграцію екологічних мір, принцип «забруднювач платить», а також принципи попередження забруднення, збереження біорізноманіття та інших важливих елементів екосистем. Екологічна політика виконує роль стратегії і водночас матриці для всієї діяльності держави у сфері охорони природи. Вона передбачає розробку законодавчих, економічних, освітніх та адміністративних механізмів, що забезпечують впровадження екологічних стандартів та запобігання шкоді природним ресурсам. Політика держави у цій галузі повинна бути інтегративною, тобто враховувати взаємозв'язки між економічним розвитком, соціальною стабільністю та охороною довкілля. До суб'єктів екологічної політики, окрім органів державної влади, належать також політичні партії, наукові установи, громадські організації. Таким чином, реалізація екологічної політики стає спільною відповідальністю держави та громадськості, що включає участь різних суспільних структур у процесах її здійснення.

Екологічна політика на державному рівні є основою для забезпечення здорового довкілля та сталого розвитку України. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України визначає ключові напрями цієї політики, спрямованої на подолання екологічних проблем, що накопичилися за роки індустріалізації та недостатнього контролю за використанням природних ресурсів. Головним завданням є забезпечення екологічної безпеки, сприяння раціональному використанню природних ресурсів і збереженню біологічного різноманіття, а також перехід до зеленої економіки, орієнтованої на сталий розвиток.

Один з основних напрямків екологічної політики України – це розробка та реалізація стратегічних і програмних документів, що визначають шляхи і механізми досягнення зазначених цілей. Серед таких документів особливу увагу заслуговують законодавчі акти, які закладають правову основу для екологічних ініціатив на національному рівні. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» [6] є основоположним документом, який формулює стратегічні пріоритети та ключові завдання в області охорони навколишнього середовища на наступні роки. Він визначає основні напрямки політики в екології, серед яких збереження біорізноманіття, адаптація до зміни клімату та інтеграція екологічних стандартів у всі сектори економіки. Указ Президента України № 111/2021 [7], що затверджує рішення Ради національної безпеки і оборони щодо екологічних загроз, фіксує комплекс заходів, спрямованих на нейтралізацію ризиків, зокрема забруднення водних ресурсів та ліквідацію наслідків радіаційних катастроф, таких як Чорнобильська трагедія. Кабінет Міністрів України ухвалив розпорядження від 30 травня 2024 року № 483-р, яке схвалює Стратегію формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату до 2035 року і затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2026 роках [8]. Метою Стратегії є забезпечення сталого розвитку та ефективного переходу до низьковуглецевого розвитку, врахування цілей кліматичної політики під час повосенної відбудови, а також підвищення рівня добробуту громадян та зменшення впливу зміни клімату. Стратегія поведіння з радіоактивними відходами в Україні [9],

схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2009 року № 990, регулює питання управління радіоактивними відходами, їх зберігання, обробки, утилізації, транспортування та знешкодження, а також забезпечення екологічної безпеки у процесі їх поводження. Стратегія зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року [10], схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 року № 688-р, регулює питання водозабезпечення сільськогосподарських земель, управління зрошувальними та дренажними системами, ефективного використання водних ресурсів та захисту земель від ерозії і засолення.

Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року» [11] є важливим документом, що визначає основні напрямки розвитку мінерально-сировинної бази України до 2030 року.

Важливою складовою екологічної політики є Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року [12], схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08 листопада 2017 року № 820. Вона включає розвиток системи утилізації та переробки відходів, що має на меті знизити забруднення навколишнього середовища та забезпечити ефективне використання ресурсів. Стратегія також сприяє популяризації програм з управління побутовими відходами та переробки в промисловому секторі.

Ці нормативно-правові акти є основою для формування сталої і дієвої екологічної політики на всіх рівнях управління в Україні, сприяючи покращенню якості навколишнього середовища, сталому розвитку економіки та забезпеченню високої якості життя громадян. Їх реалізація потребує комплексного підходу та інтеграції з іншими секторами державної політики, зокрема в економічній, енергетичній та аграрній сферах.

Згідно із Законом України «Про основні засади (стратегію) Державної екологічної політики України на період до 2030 року», основними цілями є покращення стану довкілля та розвиток екологічно чистої економіки.

На сьогоднішній день Україна стикається з низкою серйозних екологічних проблем. Серед них – погіршення якості атмосферного повітря, зміна клімату, забруднення водних ресурсів, деградація земель та ґрунтів, знищення біологічного різноманіття. Особливу увагу потребує екологічна ситуація в зонах, постраждалих від війни, таких як Донбас, а також на територіях, де виникають надзвичайні ситуації, зокрема зона відчуження Чорнобильської атомної станції. Основні причини цих проблем коріняться в недостатній увазі до екологічних питань на всіх рівнях управління. Підпорядкування екологічних пріоритетів економічній доцільності, недосконале законодавство та системи моніторингу, а також зношення інфраструктури й низький рівень екологічної освіти сприяють ще більшому погіршенню ситуації [13, с. 9]. Основні засади Державної екологічної політики України до 2030 року містять чітке визначення стратегічних цілей та завдань. Перш за все, передбачається стабілізація екологічної ситуації до 2025 року, що має відбутись завдяки реформуванню системи державного екологічного управління та впровадженню європейських екологічних стандартів. Важливими кроками є також удосконалення систем екологічного обліку та контролю, стимулювання підприємств до енергоефективності та впровадження електронного урядування [6].

До 2030 року планується досягти значних зрушень у покращенні стану навколишнього середовища. Це передбачає не тільки забезпечення екологічно збалансованого природокористування, а й створення умов для розвитку сталого низьковуглецевого розвитку, який буде сприяти соціально-економічному розвитку країни. Важливою частиною цієї стратегії є розвиток екологічно ефективних

партнерств між державою, підприємствами та громадянськістю.

Попри значні досягнення, стратегія має й низку суттєвих недоліків, що можуть стати на заваді успішній реалізації поставлених цілей. Слабке екологічне підприємництво в Україні є однією з ключових проблем. Багато підприємств не зацікавлені в екологічних ініціативах через високі витрати на впровадження сталих практик та низький рівень підтримки з боку держави. Крім того, система зелених інновацій в країні розвивається досить повільно. Відсутність належного фінансування для розвитку «зелених» технологій та відсутність стратегії в цьому напрямі негативно впливають на темпи інновацій. Невизначений план розбудови зеленої економіки в Україні є ще одним важливим недоліком. Хоча стратегія окреслює загальні напрямки для сталого розвитку, детальне планування і конкретні кроки, що стосуються саме переходу до зеленої економіки, в документах відсутні. У результаті багато компаній і громадян залишаються в невизначеності щодо майбутнього і необхідності активного впровадження сталих практик.

Оновлена стратегія екологічної політики має на меті досягнення реальних результатів. Перш за все, передбачається стабілізація екологічної ситуації в Україні. Застосування європейських екологічних норм та стандартів дозволить поступово покращити якість повітря, води та знизити негативний вплив людської діяльності на природу. Зпровадження ринкових механізмів та стимулів для «зелених» технологій дозволить створити більш ресурсоефективну і менш забруднюючу економіку. Очікувані результати включають також значне покращення стану довкілля до 2030 року: чистіше повітря, збереження та відновлення лісів, розвиток відновлювальних джерел енергії, таких як вітрові та сонячні електростанції. Важливим є також розвиток системи роздільного збору відходів, що допоможе зменшити забруднення навколишнього середовища та покращити загальний стан екосистем.

Екологічна політика України стикається з безпрецедентними викликами, спричиненими повномасштабною війною, яка завдає значної шкоди довкіллю, природним ресурсам та інфраструктурі. Водночас це створює можливість для переосмислення підходів до охорони природи та формування стратегії сталого розвитку.

Військові дії завдають значних руйнувань:

- Обстріли лісів, заповідників та інших природних територій призвели до пошкодження понад 1,2 мільйона гектарів заповідних земель. Ліси страждають від пожеж та забруднення залишками військової техніки.

- Токсичні речовини, зокрема важкі метали, тротил і нафтохімічні відходи, потрапляють у повітря, воду та ґрунт, погіршуючи їхню якість.

- Руйнування промислових об'єктів, трубопроводів, водопостачальних систем спричинило масштабне забруднення та обмежило доступ населення до безпечної води.

Внаслідок ударів по критичній інфраструктурі понад 1,4 мільйона людей залишилися без доступу до питної води, ще 4,6 мільйона мають обмежений доступ. Це створює додаткові епідеміологічні загрози, зокрема ризики поширення холери.

Україна активно впроваджує механізми фіксації завданої екологічної шкоди. Завдяки платформі «ЕкоЗагроза» та роботі Держекоінспекції вдалося зафіксувати понад 1200 випадків шкоди довкіллю. Дані включають фото- та відеоматеріали, а також зразки для лабораторних досліджень.

Автор висвітлює механізми фіксації екологічних збитків через платформу «ЕкоЗагроза» та діяльність Державної екологічної інспекції, а також обґрунтовує необхідність міжнародного визнання екоциду як воєнного злочину. Аналізується важливість ухвалених Генеральною Асамблеєю ООН принципів захисту довкілля під час збройних конфліктів (PERAC) і їх значення для екологічної полі-

тики України. Окрему увагу приділено перспективам відновлення країни за принципами «зеленої» економіки, яка передбачає інтеграцію екологічних стандартів у всі сфери розвитку. Визначено, що післявоєнне відновлення може стати унікальною можливістю для впровадження енергоефективних технологій, розвитку відновлюваної енергетики та створення сучасної системи поводження з відходами.

Для грошової оцінки шкоди розробляються спеціальні методики, які допоможуть вимагати компенсацій через міжнародні механізми, зокрема судові розгляди. Важливим кроком є визнання екоциду як військового злочину згідно з міжнародними стандартами.

Генеральна Асамблея ООН ухвалила важливі принципи захисту довкілля у контексті збройних конфліктів (PERAC), спрямовані на мінімізацію шкоди для природи під час воєнних дій та забезпечення її відновлення після конфлікту. Зокрема, ці принципи включають детальну оцінку екологічних збитків, спільну роботу над ліквідацією наслідків та зобов'язання держав, що завдали шкоди, компенсувати втрати. Для України ці принципи можуть стати важливим інструментом не тільки для відновлення, а й для демонстрації світу ефективного підходу до вирішення екологічних проблем. Розробка дієвих механізмів екологічного захисту та відновлення може зробити Україну прикладом для інших країн, що зазнали руйнувань під час війни. Це можливість не лише відновити екосистеми, але й сформувати нову культуру відповідального ставлення до довкілля на міжнародному рівні. Війна завдала Україні величезної екологічної шкоди, але одночасно створила унікальний шанс для переосмислення підходів до розвитку та переходу до «зеленої» економіки. Ці два напрями мають спільні цілі, але й суттєві відмінності. Обидва підходи спрямовані на збереження природних ресурсів. Першочерговим завданням є відновлення пошкоджених екосистем, реабілітація забруднених територій та впровадження природоохоронних ініціатив. Водночас відновлення зруйнованої війною інфраструктури відкриває можливість будувати її за новими стандартами: впроваджувати енергоефективні технології, використовувати відновлювані джерела енергії та створювати сучасні системи переробки відходів. Це стане важливим кроком до сталого розвитку, що забезпечить раціональне використання ресурсів і мінімізує шкоду для довкілля. Однак між цими процесами є суттєві відмінності. Ліквідація екологічних наслідків війни вимагає негайних дій: очищення територій, утилізації токсичних речовин, відновлення зруйнованих екосистем. Натомість розбудова «зеленої» економіки – це довготривалий процес, що вимагає ретельного планування, значних інвестицій та поступового впровадження змін у різні сфери економіки. Ще однією відмінністю є пріоритети. У випадку екологічної шкоди головне – це зафіксувати збитки, усунути їхні наслідки та притягнути винних до відповідальності. Натомість «зелена» економіка фокусується на запобіганні новим екологічним проблемам, зміні підходів до використання ресурсів і створенні нових моделей сталого розвитку. Попри ці відмінності, обидва напрями тісно переплітаються і доповнюють один одного. Реабілітація екосистем може стати основою для формування стійкішої економіки, орієнтованої на екологічну безпеку. Це шанс не лише відновити зруйноване, але й побудувати країну з новими підходами, яка стане прикладом для інших.

Висновок. Екологічна політика України ґрунтується на принципах сталого розвитку, відповідальності за екологічні наслідки та інтеграції екологічних стандартів у всі

сфери життя. Прийняття Закону України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» закріпило цілісну основу для розвитку екологічного законодавства. Цей документ спрямований на зниження рівня забруднення, впровадження енергозберігаючих технологій, раціональне використання природних ресурсів і адаптацію до змін клімату. Для забезпечення сталого розвитку та успішного впровадження екологічної політики Україні слід зосередитися на кількох ключових напрямах:

- Зміцнення контролю за виконанням екологічного законодавства.

- Недостатній контроль за дотриманням екологічних стандартів, особливо у промислових регіонах, залишається серйозною проблемою. Необхідно створити ефективну систему моніторингу та забезпечити невідворотність покарання за порушення.

- Удосконалення механізмів принципу «забруднювач платить».

Сьогодні цей принцип має стати вагомим важелем для зменшення шкоди, завданої природі. Оновлення адміністративних механізмів, збільшення розміру штрафів і посилення компенсацій за заподіяні збитки змусять підприємства не тільки враховувати екологічні ризики, а й інвестувати у сучасні «зелені» технології.

- Розвиток партнерства між державою, бізнесом і громадськістю.

Ефективна екологічна політика неможлива без активної співпраці між усіма сторонами. Це включає впровадження просвітницьких кампаній, стимулювання екологічних ініціатив з боку бізнесу та громадськості, а також створення майданчиків для конструктивного діалогу.

- Інвестування у наукові дослідження та технології.

Для розв'язання сучасних екологічних викликів важливо підтримувати наукові дослідження, спрямовані на збереження довкілля, розробляти інноваційні технології та забезпечувати умови для їх реалізації. Державні програми фінансування, податкові пільги та міжнародні гранти мають стати основою цього процесу.

- Створення сучасної системи поводження з відходами.

Запровадження комплексної стратегії управління відходами – критичний крок для зменшення екологічного навантаження. Варто посилювати культуру сортування серед населення, розширювати мережу підприємств із переробки та підтримувати ініціативи повторного використання ресурсів.

- Розробка програм адаптації до змін клімату

Для регіонів, які найбільше потерпають від змін клімату, необхідно створювати дієві програми адаптації. Це охоплює боротьбу з посухами, підтопленнями, ерозією ґрунтів і зменшенням рівня води в річках. Співпраця держави, місцевих громад та міжнародних організацій у цьому напрямі є ключовою.

- Розширення міжнародного співробітництва

Україна має не тільки активно брати участь у міжнародних екологічних ініціативах, але й ефективніше запозичувати успішний досвід інших країн. Зокрема, у сфері розвитку відновлюваної енергетики, управління природними ресурсами та охорони біорізноманіття.

Впровадження цих змін потребує системного підходу, злагодженості дій між всіма учасниками процесу, а також політичної волі для реалізації необхідних реформ. Попри значний обсяг роботи, саме комплексний підхід дозволить створити в Україні безпечне та комфортне довкілля для нинішніх і майбутніх поколінь.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єфімов Ю. В. Особливості реалізації та ризики екологічної політики. *Теорія та практика державного управління*. 2020. № 2 (69). С. 280.
2. Жарова Л. В. Стратегічні засади та нормативно-правове забезпечення формування національної екологічної політики. Механізм регулювання економіки. 2008. № 4, т. 2. С. 130.

3. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР). 1996. № 30. с. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Боковикова Ю. В., Коваль Н. В. До питання реалізації державної екологічної політики в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 2018. № 4 (63). С. 39.
5. Краснова М. В. Правові основи сучасної екологічної політики України: науковометодологічні питання. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2016. Вип. 1 (102). С. 10.
6. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28.02.2019 № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19>
7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 березня 2021 року «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації» : Указ президента України №111/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1112021-37505>
8. Про схвалення Стратегії формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року і затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2026 роках : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 травня 2024 р. № 483-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/483-2024-%D1%80#Text>
9. Стратегія поводження з радіоактивними відходами в Україні від 18.08.2021 N 882. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/990-2009-%D1%80#Text>
10. Стратегія зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року від 14 серпня 2019 р. № 688-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D1%80#Text>
11. Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року : Закон України від 21.04.2011 № 3268-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3268-17#Text>
12. Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08 листопада 2017 року № 820. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80#Text>
13. Заржицький О. С. Актуальні проблеми правового забезпечення екологічної політики України (теоретичні аспекти) : монографія. Дніпропетровськ : Нац. гірн. ун-т, 2012. С. 9.